

คาดการณ์ความแห้งแล้งในพื้นที่ทำการเกษตรจากภาวะฝนทิ้งช่วง ปี 2565

ภัยแล้งที่เกิดขึ้นในช่วงฤดูฝน โดยปกติแล้วจะเกิดขึ้นในช่วงกลางฤดูฝน ประมาณปลายเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม ซึ่งเกิดจากภาวะฝนทิ้งช่วง โดยภัยแล้งลักษณะนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นหรือบางบริเวณ บางครั้งอาจครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างเกือบทั่วประเทศ

ดังนั้นเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ความแห้งแล้งการคาดการณ์ความแห้งแล้งในพื้นที่ทำการเกษตรจากภาวะฝนทิ้งช่วง กรมพัฒนาที่ดินจึงได้มีการคาดการณ์ความแห้งแล้งในพื้นที่ทำการเกษตรจากภาวะฝนทิ้งช่วงล่วงหน้า สำหรับใช้ในการจัดทำแผนเตรียมรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยใช้วิธีการถ่วงน้ำหนักจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคาดการณ์ความแห้งแล้งประกอบด้วย

1. ข้อมูลเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงกายภาพแสดงถึงความเสี่ยงต่อการเกิดความแห้งแล้ง อาทิ เช่น ข้อมูลดิน ระยะห่างจากแหล่งน้ำต้นทุน เป็นต้น
2. ข้อมูลสถิติพื้นที่ที่ประสบความแห้งแล้ง
3. ข้อมูลพื้นที่เสี่ยงความแห้งแล้งด้านอุตุนิยมวิทยา
4. ข้อมูลและปัจจัยแวดล้อมอื่นที่สำคัญได้แก่ ปริมาณน้ำที่พืชต้องการใช้ตลอดอายุการเพาะปลูก และปริมาณน้ำต้นทุน
5. ข้อมูลคาดหมายอากาศช่วงฤดูฝน ของกรมอุตุนิยมวิทยา

จากการคาดการณ์พื้นที่เกษตรที่มีโอกาสเกิดความแห้งแล้งจากฝนทิ้งช่วง ปี 2565 พบว่าพื้นที่เกษตรนอกเขตชลประทานที่อาศัยน้ำฝนเป็นหลักหลายพื้นที่มีโอกาสประสบปัญหาภัยแล้งจากฝนทิ้งช่วงได้ โดยเฉพาะนาข้าวบางพื้นที่มีโอกาสเกิดภัยแล้งในช่วงต้นฤดูการเพาะปลูกซึ่งเป็นช่วงของการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ บางพื้นที่จะส่งผลกระทบต่อช่วงระยะการตั้งท้อง ซึ่งจากการคาดการณ์ ปี 2565 พบว่าพื้นที่ทำการเกษตรที่มีโอกาสประสบความแห้งแล้งจากฝนทิ้งช่วงรวม 56 จังหวัด คิดเป็นเนื้อที่ 17,175,324 ไร่ ได้แก่

1. ภาคเหนือ พื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทานที่มีโอกาสเกิดความแห้งแล้งจากฝนทิ้งช่วง จำนวน 17 จังหวัด 184 อำเภอ 1,085 ตำบล คิดเป็นพื้นที่ 5,339,327 ไร่ ได้แก่ จ.กำแพงเพชร จ.เชียงราย จ.เชียงใหม่ จ.ตาก จ.นครสวรรค์ จ.น่าน จ.พะเยา จ.พิจิตร จ.พิษณุโลก จ.เพชรบูรณ์ จ.แพร่ จ.แม่ฮ่องสอน จ.ลำปาง จ.ลำพูน จ.สุโขทัย จ.อุดรดิตถ์ และ จ.อุทัยธานี

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทานที่มีโอกาสเกิดความแห้งแล้งจากฝนทิ้งช่วงจำนวน 20 จังหวัด 318 อำเภอ 2,340 ตำบล คิดเป็นพื้นที่ 9,539,693 ไร่ ได้แก่ จ.กาฬสินธุ์ จ.ขอนแก่น จ.ชัยภูมิ จ.นครพนม จ.นครราชสีมา จ.บึงกาฬ จ.บุรีรัมย์ จ.มหาสารคาม จ.มุกดาหาร จ.ยโสธร จ.ร้อยเอ็ด จ.เลย จ.ศรีสะเกษ จ.สกลนคร จ.สุรินทร์ จ.หนองคาย จ.หนองบัวลำภู จ.อำนาจเจริญ จ.อุดรธานี และ จ.อุบลราชธานี

3. ภาคกลาง พื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทานที่มีโอกาสเกิดความแห้งแล้งจากฝนทิ้งช่วงจำนวน 10 จังหวัด 72 อำเภอ 340 ตำบล คิดเป็นพื้นที่ 1,349,507 ไร่ ได้แก่ จ.กาญจนบุรี จ.ชัยนาท จ.นครนายก จ.นนทบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.เพชรบุรี จ.ราชบุรี จ.ลพบุรี จ.สระบุรี และ จ.สุพรรณบุรี

4. ภาคตะวันออก พื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทานที่มีโอกาสเกิดความแห้งแล้งจากฝนทิ้งช่วงจำนวน 7 จังหวัด 48 อำเภอ 242 ตำบล คิดเป็นพื้นที่ 926,847 ไร่ ได้แก่ จ.จันทบุรี จ.ฉะเชิงเทรา จ.ชลบุรี จ.ตราด จ.ปราจีนบุรี จ.ระยอง และ จ.สระแก้ว

5. ภาคใต้ พื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทานที่มีโอกาสเกิดความแห้งแล้งจากฝนทิ้งช่วงจำนวน 2 จังหวัด 23 อำเภอ 73 ตำบล คิดเป็นพื้นที่ 19,950 ไร่ ได้แก่ จ.พัทลุง และ จ.สงขลา

* ทั้งนี้พื้นที่ที่ควรเฝ้าระวังเป็นพิเศษ* ได้แก่ พื้นที่นาข้าวนอกเขตชลประทานที่อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งคาดว่าจะประสบความแห้งแล้งจากฝนทิ้งช่วง เป็นบริเวณกว้าง ดังนี้

1. พื้นที่นาข้าวที่คาดว่าจะประสบความแห้งแล้งในช่วงประมาณเดือน มิถุนายน – กรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงของการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ ได้แก่ จ.กำแพงเพชร จ.เชียงราย จ.เชียงใหม่ จ.ตาก จ.นครสวรรค์ จ.น่าน จ.พะเยา จ.พิจิตร จ.พิษณุโลก จ.เพชรบูรณ์ จ.แพร่ จ.แม่ฮ่องสอน จ.ลำปาง จ.ลำพูน จ.อุดรดิตถ์ จ.อุทัยธานี จ.กาฬสินธุ์ จ.ขอนแก่น จ.ชัยภูมิ จ.นครราชสีมา จ.บุรีรัมย์ จ.ยโสธร จ.ร้อยเอ็ด จ.เลย จ.สุรินทร์ จ.หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี จ.กาฬจนบุรี จ.ชัยนาท จ.นครนายก จ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.เพชรบุรี จ.ราชบุรี จ.ลพบุรี จ.สระบุรี จ.สุพรรณบุรี จ.ฉะเชิงเทรา จ.ชลบุรี และ จ.ระยอง

2. พื้นที่นาข้าวที่คาดว่าจะประสบความแห้งแล้งในช่วงประมาณเดือนสิงหาคม - กันยายน ซึ่งเป็นระยะของการตั้งท้อง ได้แก่ จ.กำแพงเพชร จ.เชียงราย จ.เชียงใหม่ จ.ตาก จ.นครสวรรค์ จ.น่าน จ.พะเยา จ.พิษณุโลก จ.เพชรบูรณ์ จ.แพร่ จ.แม่ฮ่องสอน จ.ลำปาง จ.ลำพูน จ.สุโขทัย จ.อุดรดิตถ์ จ.อุทัยธานี จ.ขอนแก่น จ.ชัยภูมิ จ.นครราชสีมา จ.เลย จ.หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี จ.กาฬจนบุรี จ.ชัยนาท จ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.เพชรบุรี จ.ราชบุรี จ.ลพบุรี จ.สุพรรณบุรี จ.ชลบุรี และ จ.ระยอง

ตารางที่ 1 ตารางแสดงพื้นที่คาดการณ์พื้นที่ที่มีโอกาสเกิดฝนทิ้งช่วงในพื้นที่ทำการเกษตร ปี 2565

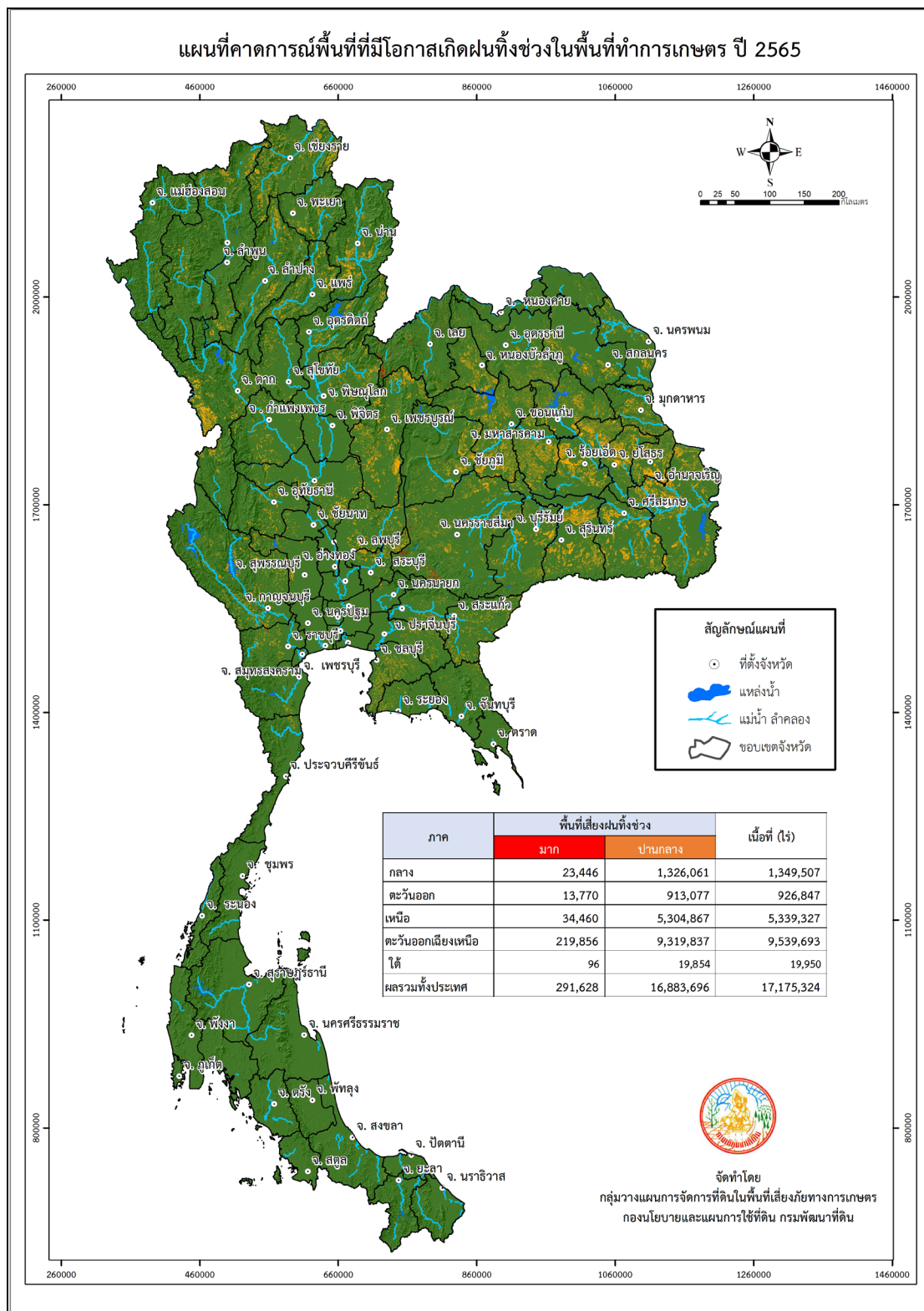
ภาค	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
เหนือ	จ.กำแพงเพชร	10	56	168,356
	จ.เชียงราย	18	105	684,306
	จ.เชียงใหม่	22	105	394,689
	จ.ตาก	9	56	593,359
	จ.นครสวรรค์	14	77	297,866
	จ.น่าน	15	90	412,101
	จ.พะเยา	9	53	180,706
	จ.พิจิตร	10	23	14,917
	จ.พิษณุโลก	8	55	338,775
	จ.เพชรบูรณ์	11	105	860,620
	จ.แพร่	8	53	306,876
	จ.แม่ฮ่องสอน	7	43	80,112

ตารางที่ 1 ตารางแสดงพื้นที่คาดการณ์พื้นที่ที่มีโอกาสเกิดฝนทิ้งช่วงในพื้นที่ทำการเกษตร ปี 2565
รายจังหวัด (ต่อ)

ภาค	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
	จ.ลำปาง	13	90	382,758
	จ.ลำพูน	6	22	114,406
	จ.สุโขทัย	7	43	126,504
	จ.อุดรดิตถ์	9	53	215,712
	จ.อุทัยธานี	8	56	167,264
ผลรวมภาคเหนือ	17	184	1,085	5,339,327
ตะวันออกเฉียงเหนือ	จ.กาฬสินธุ์	18	115	472,988
	จ.ขอนแก่น	26	184	884,663
	จ.ชัยภูมิ	16	117	436,792
	จ.นครพนม	11	67	235,731
	จ.นครราชสีมา	32	252	672,220
	จ.บึงกาฬ	8	50	48,681
	จ.บุรีรัมย์	23	165	446,283
	จ.มหาสารคาม	13	124	573,993
	จ.มุกดาหาร	7	53	264,119
	จ.ยโสธร	9	79	476,671
	จ.ร้อยเอ็ด	20	170	883,463
	จ.เลย	14	86	189,323
	จ.ศรีสะเกษ	22	180	653,450
	จ.สกลนคร	17	81	333,145
	จ.สุรินทร์	16	134	777,361
	จ.หนองคาย	9	53	44,301
	จ.หนองบัวลำภู	6	58	324,306
	จ.อำนาจเจริญ	7	56	474,321
	จ.อุดรธานี	19	121	299,115
	จ.อุบลราชธานี	25	195	1,048,767
ผลรวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	20	318	2,340	9,539,693

ตารางที่ 1 ตารางแสดงพื้นที่คาดการณ์พื้นที่ที่มีโอกาสเกิดฝนทิ้งช่วงในพื้นที่ทำการเกษตร ปี 2565
รายจังหวัด (ต่อ)

ภาค	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
ภาคกลาง	จ.กาญจนบุรี	13	73	498,394
	จ.ชัยนาท	6	15	44,561
	จ.นครนายก	4	11	10,216
	จ.นนทบุรี	1	1	64
	จ.พระจวบคีรีขันธ์	7	26	29,478
	จ.เพชรบุรี	6	30	32,007
	จ.ราชบุรี	7	29	108,937
	จ.ลพบุรี	10	80	304,654
	จ.สระบุรี	11	47	213,731
	จ.สุพรรณบุรี	7	28	107,465
ผลรวมภาคกลาง	10	72	340	1,349,507
ตะวันออก	จ.จันทบุรี	8	31	65,434
	จ.ฉะเชิงเทรา	4	14	120,562
	จ.ชลบุรี	10	59	260,023
	จ.ตราด	3	7	1,496
	จ.ปราจีนบุรี	6	36	122,713
	จ.ระยอง	8	38	64,803
	จ.สระแก้ว	9	57	291,816
ผลรวมภาคตะวันออก	7	48	242	926,847
ใต้	จ.พัทลุง	11	36	8,258
	จ.สงขลา	12	37	11,692
ผลรวมภาคใต้	2	23	73	19,950

ภาพที่ 1 แผนที่คาดการณ์พื้นที่ที่มีโอกาสเกิดฝนทิ้งช่วงในพื้นที่ทำการเกษตร ปี 2565

แนวทางการจัดการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากความแห้งแล้งจากฝนทิ้งช่วง ในพื้นที่เกษตรกรรม

พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งจากฝนทิ้งช่วง เป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มในการขาดแคลนน้ำ ดังนั้นการจัดการเรื่องน้ำจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องให้มีการเก็บกักน้ำ การชะลอการไหลของน้ำ และการเพิ่มระยะเวลาการไหลของน้ำให้ยาวนานขึ้น เนื่องจากแหล่งที่มาของน้ำในประเทศไทย ได้รับน้ำจากน้ำฝนในช่วงฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พายุไต้ฝุ่น และดีเปรสชันที่พัดผ่าน กรมพัฒนาที่ดินจึงมีแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดความแห้งแล้ง ดังนี้

1. การกักเก็บน้ำไว้บนผิวดิน

เป็นการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำผิวดิน เพื่อให้เกษตรกรกักเก็บน้ำไว้ในช่วงแล้ง เป็นแหล่งน้ำสำรองในระยะฝนทิ้งช่วง ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำที่ดินมากขึ้น โดยการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (1,260 ลบ.ม.)

2. การเก็บน้ำไว้ใต้ดิน

2.1 การเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยให้ดินเก็บกักน้ำได้มากขึ้น

2.2 การรณรงค์เฝ้าระวังและแจ้งเตือนการเผาในที่เกษตร เพื่อลดการสูญเสียน้ำและสามารถใช้เศษวัสดุทางการเกษตรสำหรับคลุมดินลดการระเหยของน้ำ

2.3 รณรงค์และส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษาความชุ่มชื้นให้กับดิน โดยการปลูกหญ้าแฝกรอบ ๆ ต้นไม้ผล หรือ รอบแปลงปลูกผัก ในช่วงหน้าแล้งให้ตัดใบหญ้าแฝก เพื่อลดการคายน้ำลดการใช้น้ำของหญ้าแฝก ใช้ใบคลุมโคนต้นไม้และแปลงผัก

2.4 การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ช่วยในการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ ชะลอความเร็วของน้ำทำให้น้ำซึมลงดินเป็นน้ำใต้ดินเพื่อเติมให้กับแหล่งน้ำในพื้นที่ตอนล่างลดปริมาณตะกอนดินที่จะไปสะสมในแหล่งน้ำและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำ

3. การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม โดยการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และความต้องการของตลาด ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ความสมัครใจของเกษตรกร

ข้อมูล ณ วันที่ 28 เมษายน 2565
กลุ่มวางแผนการจัดการที่ดินในพื้นที่เสี่ยงภัยทางการเกษตร
กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน